

Οι σημαντικότεροι σταθμοί στη γέννηση και κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

/ [Πεμπτουσία](#)

Image not found or type unknown

Το ατομικό δικαίωμα ως δικαίωμα του ανθρώπου έναντι του κράτους οφείλει την εμφάνισή του στη θρησκευτική μεταρρύθμιση, στην οποία εκτός από την προβολή της πολιτικής και θρησκευτικής ταυτότητας της κοινότητας, εμφανίζεται και η απαίτηση των πουριτανών για «ιδιωτικοποίηση» της θρησκείας. Η απαίτηση για θρησκευτική ελευθερία αποτελεί την πρώτη ιστορική καταβολή των ατομικών δικαιωμάτων. [\[1\]](#)

Συνεχίζουμε τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της εργασίας «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ» του θεολόγου Παναγιώτη Πολυχρονόπουλου.

Η ιστορική εξέλιξη της κατοχύρωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ξεκίνησε στην Αγγλία το 1215 με την υπογραφή της Magna Charta libertatum από το βασιλιά Ιωάννη τον Ακτήμονα, ενός εγγράφου το οποίο επιβεβαίωνε τα παραδοσιακά δικαιώματα των φεουδαρχών. Το έγγραφο αυτό επικυρώθηκε

επανελημμένα από μεταγενέστερους βασιλείς και απέκτησε συμβολική σημασία για τον περιορισμό της κρατικής εξουσίας. Η Magna Charta αποτέλεσε ένα προηγούμενο τεράστιας σημασίας για την πολιτική ιστορία της Δύσης, αλλά και τα ανθρώπινα δικαιώματα, διότι εγκαινιάζει τη δυτική φιλελεύθερη παράδοση.[\[2\]](#)

Ορισμένα Αγγλικά κείμενα του 17^{ου} αιώνα, όπως το Petition of Rights (1628), το Habeas Corpus Act (1679), που περιέχει εγγυήσεις για την προσωπική ελευθερία και το Bill of Rights (1688), βρίσκονται εγγύτερα προς τη σύγχρονη αντίληψη κατοχύρωσης και διασφάλισης των ατομικών δικαιωμάτων έναντι του αυταρχισμού του στέμματος και ανήκουν στην παράδοση του αγγλικού φιλελευθερισμού.[\[3\]](#)

Συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων και μάλιστα της θρησκευτικής ελευθερίας, για πρώτη φορά έγινε στην Αμερική και συγκεκριμένα στην πολιτεία της Καρολίνας, στο σχέδιο συντάγματος του 1669, όπου είναι φανερό η επίδραση των ιδεών του άγγλου φιλοσόφου John Locke (1632-1704) και θεωριών περί φυσικού δικαίου. Έναν αιώνα αργότερα, πάλι στην Αμερική, τέθηκαν σε ισχύ από τις πολιτείες της Βιρτζίνια και της Πενσυλβάνια οι πρώτες διακηρύξεις των ατομικών δικαιωμάτων. Ενώ το αρχικό κείμενο της Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (1776) δεν περιελάμβανε ατομικά δικαιώματα συμπληρώθηκε με τροποποιήσεις από το 1791 και μετά. Τα κυριότερα δικαιώματα των διακηρύξεων αυτών είναι η προσωπική και θρησκευτική ελευθερία, η ελευθερία του λόγου, του τύπου και της συνειδήσεως, η ιδιοκτησία και το δικαίωμα αντιστάσεως.[\[4\]](#)

Τη Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη επηρέασαν αποφασιστικά το αγγλικό Bill of Rights, οι αμερικανικές διακηρύξεις και γενικά οι θεωρίες περί «κοινωνικού συμβολαίου» (Jean Jack Rousseau, 1712-1778) και περί «φυσικού δικαίου»[\[5\]](#) (John Locke). Στη διακήρυξη αυτή, που αποτελεί μέχρι σήμερα ισχύον δίκαιο στη Γαλλία, ως κύρια δικαιώματα διακηρύσσονται: η ελευθερία, η ιδιοκτησία, η ασφάλεια και το δικαίωμα αντιστάσεως.[\[6\]](#)

Η ρίζα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της σύγχρονης οικουμενικής πρόσληψής τους βρίσκεται στο διαφωτισμό. Οι φιλόσοφοι του διαφωτισμού επινόησαν τη γλώσσα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τα ζητήματα, που πραγματεύτηκαν συνεχίζουν να απασχολούν τον σύγχρονο διάλογο για τα δικαιώματα του ανθρώπου.[\[7\]](#) Με το Διαφωτισμό, στην ουσία, η κοινωνία και η πολιτική θεμελιώνονται σε μια νέα βάση συστατικά της οποίας αποτελούν: ο ορθός λόγος, τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο λαός, ως πηγή νομιμοποίησης της πολιτικής εξουσίας.[\[8\]](#)

Τον 18^ο αιώνα η «βιομηχανική επανάσταση», αρχικά στην Αγγλία, εγκαινίασε τον

αστικό φιλελευθερισμό. Η αρχική απαίτηση των αστών για οικονομική ελευθερία και προστασία της ιδιωτικής (μη φεουδαρχικής) ιδιοκτησίας από το κράτος βαθμιαία μετατράπηκε σε απαίτηση για εξουσία αντίστοιχη με την αυξανόμενη οικονομική τους δύναμη, την οποία και επέτυχαν μέσω της βαθμιαίας εισαγωγής της καθολικής ψηφοφορίας και της ελεύθερης διεξαγωγής των εκλογών. Ο αστικός φιλελευθερισμός συνένωσε τις ατομικές ελευθερίες με τα πολιτικά δικαιώματα, την ελευθερία με τη δημοκρατία.[\[9\]](#)

Κατά τον 19^ο αιώνα παρατηρείται μια σειρά από «τρικυμιώδεις κοινωνικές αναταραχές».[\[10\]](#) Οι εργάτες απαιτούν οικονομική και πολιτική εξουσία, οι εθνικιστές ανεξαρτησία, οι δουλοπάροικοι και οι δούλοι απελευθέρωση, οι σουφραζέτες δικαιώματα για τις γυναίκες. Η προέλαση του καπιταλισμού και η ταχεία εκβιομηχάνιση έφερε το σοσιαλισμό στην εμπροσθοφυλακή για τα δικαιώματα του ανθρώπου.[\[11\]](#)

Σήμερα επικρατεί ευρέως η άποψη ότι τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα συνδέονται με τη φιλελεύθερη παράδοση, ενώ τα κοινωνικά και τα οικονομικά δικαιώματα σχετίζονται συνήθως με τη σοσιαλιστική ιδεολογία.[\[12\]](#)

Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα οι αγώνες για τα ανθρώπινα δικαιώματα είχαν σημειώσει εμφανή πρόοδο. Η δουλεία είχε καταργηθεί σχεδόν παντού ενώ το καθολικό εκλογικό δικαίωμα των ανδρών είχε υιοθετηθεί σε πολλές εκβιομηχανισμένες χώρες. Παρά τις ξεκάθαρες φωνές των γυναικών για εκλογικά δικαιώματα οι περισσότερες συνέχισαν να τα στερούνται έως τον 20^ο αιώνα. Η παιδική εργασία είχε περιοριστεί και σε πολλές χώρες είχε θεσπιστεί η δημόσια εκπαίδευση, χωρίς όμως να υπάρχει θέσπιση επαρκών μέτρων πρόνοιας για τα παιδιά. Η ομοφυλοφιλία αντιμετωπιζόταν τώρα με μεγαλύτερη ανεκτικότητα, η ομοφοβία όμως εξακολουθούσε να υπερισχύει. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες η χειραφέτηση των Εβραίων βρισκόταν σε άνοδο, το ίδιο και ο αντισημιτισμός. Τέλος η αναγνώριση πολλών ευρωπαϊκών εθνοτήτων δεν σήμανε το ίδιο και για τους λαούς των αποικιών.[\[13\]](#)

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η σύγκρουση εθνικιστικών και ιμπεριαλιστικών θέσεων και τάσεων οδήγησαν στο ξέσπασμα του Μεγάλου Πολέμου (1914) κατά τη διάρκεια του οποίου σχεδόν όλα τα έθνη βρέθηκαν σε πόλεμο με κάποιο γειτονικό τους.[\[14\]](#) Ο εθνικισμός για μια ακόμα φορά συνέτριψε τις ελπίδες και τα οράματα για πραγματικά διεθνή δικαιώματα του ανθρώπου.

Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και μέχρι το 1939 παραχωρήθηκαν σταδιακά στις γυναίκες εκλογικά δικαιώματα ισότιμα με εκείνα των ανδρών στις ΗΠΑ, στην Ευρώπη και σε άλλες χώρες του κόσμου. Σημαντική συμβολή στην εξέλιξη αυτή είχε «ο μείζων ρόλος που διαδραμάτισαν οι γυναίκες κατά τον πόλεμο». [\[15\]](#)

Παράλληλα μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση «η νέα σοβιετική κυβέρνηση άρχισε να θεσπίζει νέους νόμους παραχωρώντας στις γυναίκες ίσα πολιτικά δικαιώματα», με την άνοδο όμως του Στάλιν στην εξουσία πολλά από τα δικαιώματα των γυναικών καταργήθηκαν.[\[16\]](#) Σημαντικά γεγονότα για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην περίοδο αυτή είναι η ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών και της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) το 1919.

Παρά τις ανατροπές που προκάλεσαν οι παγκόσμιοι πόλεμοι, ο 20^{ος} αιώνας έμελλε να είναι η εποχή κατά την οποία θα έβρισκαν θεσμική ανταπόκριση στη Δύση πολλά από τα πολιτικά και κοινωνικά αιτήματα τα οποία είχαν διατυπωθεί κατά τον 19^ο αιώνα.

Σημειώσεις

[\[1\]](#) Π. Δ. Δαγτόγλου, *ό.π.*, σ.17

[\[2\]](#) Στάθης Μπάλιας, *ό.π.*, σ.100

[\[3\]](#) Π. Δ. Δαγτόγλου, *ό.π.*

[\[4\]](#) *Ό.π.*, σ.18

[\[5\]](#) Η έννοια του φυσικού δικαίου στο διαφωτισμό είναι ριζικά διαφορετική από την αντίστοιχη των Αρχαίων. Η φύση στην αρχαιοελληνική σκέψη δεν περιέχει το στοιχείο της «φυσικής»-εγγενούς ελευθερίας και ισότητας των ανθρώπων, όπως αυτό υποστηρίζεται από τους φιλελεύθερους στοχαστές που εμπνεύστηκαν από τη Σχολή του Φυσικού Δικαίου Η φύση για τους Αρχαίους ήταν μια τάξη ιεραρχημένων και για το λόγο αυτό άνισων στοιχείων και δυνάμεων. Στάθης Μπάλιας. *ό.π.*, σ. 68.

[\[6\]](#) Π. Δ. Δαγτόγλου, *ό.π.*, σ.18

[\[7\]](#) *Micheline R Ishay, ό.π., σ.39*

[\[8\]](#) Στάθης Μπάλιας, *ό.π.*, σ.69.

[\[9\]](#) Π. Δ. Δαγτόγλου, *ό.π.*, ,σ.19

[\[10\]](#) *Micheline R Ishay, ό.π., σ.186*

[\[11\]](#) *Ό.π.*,

[\[12\]](#) *Ό.π.*, σ.210

[\[13\]](#) *Micheline R Ishay, ό.π., σ.238*

[\[14\]](#) *Ό.π.*, σ.259

[\[15\]](#) *Ό.π.*, σ.339

[\[16\]](#) *Ό.π.*